

Zalka Máté

Valóság és legenda

Néhány évvel ezelőtt, amikor egy televíziós műsort készítettem *Zalka Máté*-ről, a katonáról, az íróról, a lánglelkű magyar internacionalistáról, három nemzet – a szovjet, a magyar és a spanyol nép – hősről, meggyőződtem arról, hogy a polgárháborúban játszott szerepét és egyáltalán nevét oly' mértékben övezik romantikus legendák, hogy a történelmileg hiteles eseményeket meglehetősen nehéz tetten érni.

Az igazán hősi, gyönyörű legendák összefüggnek Oroszország aranykészetének megmentésével, amelynek 1920-ban Zalka Máté a „vörös magyar” is részese volt. De, mielőtt erről beszélnénk, néhány szót arról, hogy Zalka Máté, illetve Frankl Béla – ahogyan eredetileg hívták – miként került Oroszországba.

... Már második napja tartott *Bruszilov* tábornok vezetésével az orosz hadsereg támadása – a nevezetes „Bruszilov-áttörés” második szakasza. Az osztrák csapatok – mint később *Sztogov* vezérőrnagy írta – nem egyszerűen csak visszavonultak: „amint a foglyok egybehangzó vallomásai is igazolták, az osztrák hadsereg különböző alakulataiból verbuválódott tömeg reményvesztetten, fegyvertelenül menekült Luckon keresztül, futtában dobálva el minden felszerelését”.

Ezt a pánikszerű megfutamodást azon a napon, 1916. június 16-án, egy gyalogoszad fedezte Zalka Máté hadnagy irányításával. „Harcolni az utolsóig!” – adta ki a parancsot. S napnyugtára, a századból mindössze egy ember maradt életben – maga Zalka Máté. Sok sebből vérezve esett orosz fogságba, ahol azonnal hadikórházba szállították, mert életveszélyes állapotban volt.

Túlélte sérülését és még abban az évben Távols-Keletre került katonai foglyotáborba. A háború értelméről, céljairól elmélkedve itt jutott arra az elhatározásra, hogy soha többé nem vesz fegyvert a kezébe. Egy alkalommal, a svéd Vöröskeresztől csomagok érkeztek a táborba a foglyok részére. Mivel az osztrák és a magyar tiszték a fogságban is szigorúan ragaszkodtak a rendfokozatok szerinti megkülönböztetéshez, a csomagokat a tisztí barakkban osztották szét: a steppelt kínai vattakabát, a fehérnemű és a bor náluk maradt, a sorkatonáknak a fésű és a bolhairtó por jutott. Zalka Máté felháborodott ezen a nyilvánvaló igazságtalanságon és hangot is adott véleményének. Félreértették s még egy csomaggal ki akarták engesztelni. Máté fellázította a közkatonai barakk lakóit, s a tiszt uraknak az orosz őrségnél kellett védelmet keresniük. Az eset kapcsán Zalka Mátét „lázadásra való felbujtás” címén orosz katonai bíróság elé állították és háromévi börtönbüntetésre ítélték. *Karl Grünberg* német kommunista író szerint nem három, hanem öt évet kapott, viszont a hamarosan bekövetkezett februári forradalom megnyitotta cellája ajtaját. Zalka Máténak az esett a legjobban, hogy a börtönbe benyomult magyar katonák a vállukra emelve vitték ki onnan.

Akik olvasták Nyikolaj Osztrovszkij *Vibar szülöttei* című regényét, bizonyára emlékeznek az egyik hősré, a volt osztrák katonára, *Psigodszkijra* és orosz fogságbeli élményeire: „... Volt nálunk egy vakmerő fickó, Sajno hadnagy ... Börtönbe zárták... De akkor kezdődött a haddelhadd. A bolsevikok a mi táborunkig is eljutottak. Mindenkit kiszabadítottak, röpgyűléseket tartottak. A foglyok jelentős része el is határozta, hogy őket fogja támogatni. Több mint másfél ezer katona gyűlt így össze, köztük magyarok, galíciaiak, mind volt lovassági katonák. Felfegyverkeztünk, lovakat szereztünk. Elfoglaltuk a várost, kinyitottuk a börtön kapuját. Megtaláltuk Sajnot is és rögtön nekiszegeztük a kérdést: «Ha valóban rendes ember vagy és együtt érzel az egyszerű néppel, akkor átveszed a parancsnokságunkat és cselekszel». A hadnagy nem sokáig gondolkodott a válaszon. »Adjatok lovat, egy pár mauzerpisztolyt és menjünk az orosz tiszte urak ellen!»”

Ezeket a szavakat írta róla Nyikolaj Osztrovszkij, akit mély barátság fűzött Zalka Mátéhoz. Csak hogy Máté nem könnyen vállalta el a parancsnokságot, hiszen megfogadta, hogy soha többé nem fog fegyvert a kezébe. Szilárd jellemű ember lévén, sokat vívódott: megszegheti-e az önmagának adott fogadalmat?

Körös-körül kegyetlen harcok dúltak: Vlagyivosztkban japánok szálltak partra és a helybéli fehérgárdisták segítségével elfoglalták a távol-keleti partot, valamint az Amúr-vidékét. 1918 májusában kirobbant a cseh hadtest árulása. A csehek szerelvényei – mintegy ezer verszt hosszan – a Volgától az Urálon és Szibérián keresztül Vlagyivosztkba tartottak, hogy tengeri úton térjenek haza. A csehek szervezett erőt képviseltek, amely sokat segített a fehérgárdistáknak a még gyenge szovjetek szétverésében.

Zalka Máté felmérte, hogy nem maradhat tétlen, nincs joga távol tartania magát ettől a harctól. Annál is kevésbé, mert a hatalmat ismét azok igyekeztek megszerezni, akik őt is börtönbe zárták. Zalka egy volt magyar hadifoglyokból verbuválódott lovasszázad élén állt a vörösök oldalára, a *Szemjonov* atamán bandái ellen harcolt. Méghozzá olyan hősiességgel, hogy a kolcsakisták hatalmas vérdíjat tűztek ki a fejére. S bármilyen furcsán is hangzik, a későbbiek folyamán ez mentette meg az életét.

Az egyik kegyetlen csatában – írja Karl Grünberg – a fehérek szétverték Zalka Máté csapatát. Alóla kilőtték a lovat, amely maga alá temette őt. Máté néhány harcostársával a fehérgárdisták kezébe került. A kolcsakisták itt a harcmezőn azonnal agyonlőtték a fogságba esett „vörös magyarokat”. Zalka Mátét csak azért hagyták életben, mert a fehértisztek közül valaki felismerte és felhívta a többiek figyelmét, hogy érte magas jutalmat lehet kapni. Így került Zalka a krasznojarszki börtönbe, ahonnan azonnal tovább kellett volna őt vinni Omszkba a „Legfelső kormányzó” – ahogyan akkor *Kolcsakot* titulálták – székhelyére.

Jóval később, egy beszédes pillanatában Máté elmesélte a feleségének, hogy mi történt vele a krasznojarszki börtönben, Vera Ivanovna pedig férje halála után megírta a történetet: „Reggelente a börtön udvarán puskaveszszövel verték a foglyokat, éjszaka pedig egy szál alsóneműben kihajtották őket a sztyeppére és árkot ássattak velük. Azután mindenkit az árok szélére állítottak és kettőt-hármat agyonlőttek közülük. Az életben maradtak csak miután betemették elvtársaik holttestét, térhettek vissza a börtönbe. Másnap mindez megismétlődött: reggel verték, este sortűz elé állították őket.”

Az egyik éjszaka kettesével összebilincseltek a foglyokat. Mátét cellatársá-

val, egy Kuznyecov nevű, hatalmas termetű és fizikumú szibériai bolsevikkal láncolták össze. Elsőként ő kezdett el futni. Az örök tüzet nyitottak rájuk. Kuznyecov vagy meghalt vagy megsebesült, de ahogy elesett, szétszakította a kettőjüket összekötő láncot és így Zalka Máté el tudott menekülni. . .

Ezt követően munkásokból és parasztokból egy új osztagot szervezett és partizánakciókba kezdett a Jenyiszej menti tajgában, a dél-kanszki járásban, a transzszibériai vasútvonal mentén.

Az egyik legenda szerint 1919 decemberében éppen ezen a területen foglalta el Zalka és csapata azt az Oroszország aranykészletével megrakott szerelvényt, amelyet az Omszkból menekülő Kolcsak vitt magával Irkutzkba, ahol új front megalakítását tervezte a szovjethatalom ellen.

Az események – ahogyan Karl Grünberg írja – a következőképpen zajlottak le: Kolcsak különvonaton, a fehér csehek védelme alatt utazott Irkutzkba. Ezt követte a tizenegy leplombált teher- és egy személyszállító vagonból álló szerelvény. Erről Zalka Máté is tudomást szerzett, de szárnysegédekkel úgy vélte, hogy a lepecsételt vagonokban lőszer van. Hiszen ez idő tájt mit lehetne egyebet teherkocsikban szállítani? Mivel nekik nagy szükségük volt lőszerre, úgy döntöttek, hogy elfoglalják a szerelvényt.

Rajtaütést szerveztek. A vonatot egy vasutasnak öltözött társuk állította meg piros zászlóval vészjeleket adva. A cseh örök nem tanúsítottak ellenállást. Máté karddal a kezében rontott be a személykocsiba, ahol azonban nem voltak fegyveresek, ahogyan várta, hanem két ijedt, civil ruhás férfi ült. Mint kiderült – ők nem polgári ruhába bújtatott tábornokok voltak, hanem az Orosz Állami Bank igazgatói. A vagonokban pedig körülbelül 40 tonna arany – érmékben, tömbökben, ékszerekben –, Oroszország aranykészletének mintegy a fele. A fehérek mindezt még 1918-ban Kazanyban zsákmányolták és most Kolcsak hozta magával.

Zalka őrséget állított az igazgatók mellé, ő maga pedig kiugrott a személykocsiból – mert partizánjai már a tehervagonok plombáinak feltörésével foglalkoztak. Elkiáltotta magát: „Vissza! El a vagonoktól! Mind alá van aknázva!” Akkoriban még rosszul beszélt oroszul, de abban a pillanatban azonnal eszébe jutottak a szükséges kifejezések.

A partizánok a szerelvényt holtvágányra terelték egy eldugott kis állomáson. Máté távirókészüléken hallgatta le, hogy miként folyt a veszekedés az egyik végállomástól a másikig: „Hol lehet a szerelvény? Ki fizet a fejével az eltűnéséért?”

Zalka értesítette a parancsnokságot a sikeres akcióról, és utasítást kapott, hogy a szerelvényt juttassa el Irkutzkba.

Anna Karavajeva ismert író – Zalka közeli barátja – többször is tett kísérletet, hogy megtudja tőle, miként sikerült az aranyat Irkutzkba szállítani, de Zalka a válasz helyett mindig csak mosolygott. Egy alkalommal azonban ő maga tett említést „az aranyvonatról”. Csapatában volt egy Zsiga bácsi nevű többszörösen kitüntetett katona, szintén a volt magyar hadifoglyok közül. Máté felhasználta Zsiga bácsi történetét *Az üstökösök visszatérnek* című, az 1919-es Magyar Tanácsköztársaságról szóló regényében.

Anna Karavajeva itt rögtön rá is kérdezett Mátéra:

– És az ön emberei nem estek kísértésbe? Mégiscsak aranyat vittek.

Máté csillogó szemmel, nevetve válaszolta:

– O, ez nem történhetett meg, hiszen még közel menni is féltek a vagonokhoz. . . Mint az ördög a tömjénfüsttől! Cigaretára gyújtani is csak úgy

fél verszt távolságban mertek. Azt mondtam nekik, hogy a vonat dinamittal van tele.

Most pedig a legendák után megbízható történelmi kutatások figyelembevételével vizsgáljuk meg, hogy *Miként sikerült megmenteni Oroszország aranykészletét*. A szerzők – A. M. Gak és mások – hiteles dokumentumok alapján állapították meg, hogy az aranyat szállító, Irkutszk felé haladó szerelvény „D” kódjelzéssel volt ellátva, ami a „dobro” szóra utalt. A 29 vagonból álló szerelvényt a cseh katonák biztosították, azonkívül a fehér-cseh parancsnokság garantálta védelmét. Az „aranszerelvény” előtt az 58-as számú vonat haladt, amelyben – ugyancsak a fehér csehek védelmével – Kolcsak utazott.

A partizánok és a cseremhovói munkásalakulatok Grisevo állomáson – Cseremhovótól 12 km-re – mindkét szerelvényt feltartóztatták és az aranyat tartalmazó vagonok őrzésére itt néhány cseremhovói munkást is átirányítottak.

Egy nap múlva a szerelvények megérkeztek Innokentyevszkaja állomásra, ahol Vaszilij Burov partizánjai várták.

Burov lefegyverezte a cseh őrséget, az aranyvonat őrzésének posztjaira saját embereit állította, ő maga pedig beült Kolcsak vagonjába. 1920. január 15-én Burov mindkét szerelvényt Irkutszba juttatta, ahol az orosz kommunista bolsevik párt kormányzósági bizottsága működött. Kolcsakot és miniszterelnökét *Pepeljaevet* börtönbe zárták, az arannyal teli szerelvényt pedig holtvágányra állították. A munkások a vagonokat szegesdróttal vették körül, felszedték a holtvágányhoz vezető síneket, a vagonok kerekeiből kiszerezték a csapágyakat. A szerelvényhez a kelet-szibériai Vörös Hadsereg katonáiból megerősített őrséget állítottak.

Az 1920. január 16-án készült átadási jegyzőkönyv alapján a 28 vagonban 678 zsák és 5143 láda arany volt, további 7 vagonban még platina és ezüst, összesen 397 és fél millió rubel értékben.

1920. március 1-én az utolsó cseh alakulat szerelvénye is elhagyta Irkutszkot. A vagonok őrzése teljes egészében a Vörös Hadsereg kezébe került. Az 5. hadsereg parancsnoksága, március 2-án, az őrség megerősítésére Irkutszka-ba küldte a 30. lövészadosztály 262. ezredének 3. zászlóalját. Ezzel kapcsolatban meg kell említeni, hogy a 30. lövészadosztály *Albert Janovics Lapin* (aki Lapinsa néven vált ismertté) parancsnoklatával szabadította fel 1919 decemberében Tomszkot és Kuzbassz északi területeit.

Hol volt ekkoriban Zalka Máté? A legenda szerint: Irkutszkban! S mintha még Kolcsak admirális kihallgatásán is részt vett volna – ez a változat fogalmazódik meg M. Tyihomirov *Lukács tábormok* című könyvében is: „És elérkezett az utolsó kihallgatás. Máté egy simára fésült, szakállas, hosszú orrú, khaki egyenruhás embert pillantott meg, aki György-keresztet viselt a mellén. . . Kolcsak fehér zsebkendőt gyűrögetett a kezében, amellyel gyakran megtörölte verejtékező homlokát. . . Máté úgy érezte, hogy Kolcsak nagyon elővigyázatosan beszél. . .”

Mivel bizonyíthatjuk, hogy Karl Grünberg elbeszélése – mely szerint Zalka Máté tizenegy vagon aranyat foglalt le – illetve Tyihomirov története – Zalka Kolcsak kihallgatásán való részvételéről – legendán alapszik?

Hivatalosan igazolt tény, hogy 1919-ben Zalka Máté részt vett az A. D. *Kravcsenko* és a P. E. *Setyinkin* által vezetett partizánseregben, amelyik a kolcsakisták ellen harcolt a jenyiszejszki kormányzóságban. 1919. november

28-án, az 5. Forradalmi Katonai Tanács táviratot küldött Kravcsenkónak és Setyinkinnak azzal az utasítással, hogy a fehérek hátában vágják el az Acsinszk–Krasznnojarszk vasútvonalat. Ennek értelmében a partizán hadsereg dél-jenyiszejszki ezredei támadást intéztek Krasznnojarszk és Acsinszk irányába, az észak-jenyiszejszkiek pedig Kanszk felé. Ebben az északi ezredben harcolt 1919 decemberében Zalka Máté lovasegysége is. Az aranyat szállító szerelvény elfogása pedig – mint ismeretes – jóval távolabb, Irkutszk irányában történt.

Az 5. Hadsereg Forradalmi Katonai Tanácsa 1919. december 26-i parancsa így szól: „A csaknem teljesen fegyvertelen partizánok áldozatkész küzdelmét örökre megőrzi a jövő generáció emlékezete. . . Most megtörtént a reguláris Vörös Hadsereg és a partizánalakulatok egyesítése. . . Ebből a két erőből egy egységes, átütő hadsereget kell kovácsolni”.

Két nap múlva, december 28-án, az 5. hadsereg, 27. hadosztálya elfoglalta Mariinszkot, a vörösök fogságába esett több ezer ellenséges katona, és gazdag hadizsákmányra is szert tettek. Az anszero-szudzszenszki szénmező területét sietve kiürítő kolcsakisták és a lengyel legionáriusok nem tudták felrobbantani.

1920. január 2-án, az 5. hadsereg alakulatai és a partizánok felszabadították Acsinszkot.

Január 7-én, a 35. hadosztály 30. ezrede a partizánokkal együttműködve elfoglalta Krasznnojarszkit – ahol Kolcsak 1., 2. és 3. hadserege megadta magát. A Krasznnojarszkon túli területeket a partizánok már korábban felszabadították. Január 15-én, a vörös ezredek bevonultak a már szabad Kanszk városába.

Irkutszk felé, szorosan a visszavonuló cseh szerelvények nyomában – a velük kötött megállapodás értelmében – csak az 5. hadsereg 30. hadosztálya nyomult. A fővasútvonal jobb oldalán pedig az egyetlen harc képes ellenséges alakulat, a Jenyiszejen áttört Kappel-hadtest vonult vissza Irkutszk irányába. Ezt a hadtestet Kappel tábornok január 25-i halálát követően *Vojcehovszkij* irányította.

1920. január 30-án, a kappelisták, a fehér cseh alakulatok segítségével Zima állomásnál megsemmisítették a kelet-szibériai Vörös Hadsereg előretolt egységét és február 6-án Irkutszba értek. Vojcehovszkij tábornok irreális ultimátumot fogalmazott meg: adják ki neki Kolcsakot és Pepeljajevet, adják át az aranyszállítmányt és ellenállás nélkül engedjék átvonulni hadtestét keletre. . . A vörösök válaszként február 6-án és 7-én 30 fokos hidegben, kemény harcok árán szétverték a kappelistákat. Maradványaik – kikerülve Irkutszkit – leereszkedtek a Bajkál-tó jegére és úgy menekültek, hogy a Bajkálon túl egyesüljenek Szemjonov atamán egységeivel.

Zalka Máté sem 1920 januárjában, sem februárjában nem volt Irkutszkban s nem vehetett részt ezekben az eseményekben, egyszerűen azért, mert pontosan ebben az időben szervezte Acsinszkban az 1-es számú internacionalista ezred első zászlóalját, amelynek *Varga István* magyar kommunista volt a parancsnoka.

S mi történt az „aranyserelvénnyel”? Talán Zalkának nem is volt köze a megszervezéséhez? Mi tulajdonképpen az igazság a romantikus legendákban?

A dokumentumok azt igazolják, hogy 1920 áprilisáig Oroszország aranykészlete még Irkutszkban volt. Ezt követően a szovjet kormány utasítására szállították vissza Kazanyba.

Az irkutszki forradalmi bizottság egy különbizottságot hozott létre, amelyet azal bíztak meg, hogy újra számba vegye az értékeket és csomagoltassa át az erre a célra készített speciális ládába. Ezeket tizenhárom kéttengelyes pullmankocsikba pakolták be s a következő felirattal látták el: „Vlagyimir Iljics Ieninek, az irkutszkiaktól”. S a vonat elindult hosszú, több mint egy hónapos útjára. Irkutszkból az „aranszerelvény” Alsó-Ugyinszkba, majd Acinszkba érkezett.

Itt váltották le az őrséget: a vagonok őrzését Varga Istvánnak, az 1-es számú internacionalista lövészezred parancsnokának katonái vették át. Ennek az ezrednek az első zászlóalját vezette Zalka Máté. A hosszú úton Acinszktól, Mariinszkon, a tajgán, Novonyikolajevszken és Omszkon keresztül közvetlenül ő irányította az Orosz-szovjet Köztársaság aranykészletének őrzését: éjjel-nappal az ő utasításait követték a katonák.

Ebben, úgy tűnik, már nincs helyük a legendáknak. Viszont ez a fiatal, rokonszenves magyar parancsnok olyan kiemelkedő személyiség volt, hogy még ehhez az akciójához is társultak kitalált események. A fentiekben már említett M. Tyihomirov *Lukács tábornok* című könyvében a következőket írja: „Omszkban váratlan megállót kellett tartani. Az Irtisz folyón átvezető hidat, a kolcsakisták fölrobbantották. A helyreállítás még nem készült el, előreláthatóan még egy-két hónap kellett hozzá. Zalka Máté ebből a helyzetből is kivágta magát. A helyi lakosság segítségével, a vágányokat a folyó jegére fektették és így tolták át a vagonokat az Irtisz másik partjára. . .”

De bármennyire is lebilincselő ez a legenda, el kell szakadnunk tőle. Először is Vlagyimir Iljics Lenin 1920. március 3-án táviratot küldött az Omszkban székelő szibériai forradalmi bizottsághoz, amelyben azt az utasítást adta, hogy „Szibéria vasúti és folyami szállító útjainak a helyreállítása képezze a köztársaság egyik legfontosabb feladatát.” A szibériai útvonalak gyors újjáépítésére 200 millió rubelt utaltak ki. Több tízezer munkás és vöröskatona kezdett hozzá a kemény fagyban és maró szélben a felrobbantott hidak helyreállításához. Novonyikolajevszknél az Obon átvezető híd újjáépítése másfél hét alatt megtörtént, a komolyabban sérült omszki Irtisz-híd áprilisra készült el.

Másodszor: a dokumentumok azt bizonyítják, hogy az „aranszerelvény” április 20-án érkezett Omszkba és ebben az időben, amikor az olvadás megindul, az Irtiszen egyszerűen lehetetlen vasúti síneket a jégre fektetni.

1920. április 20-án, a szibériai forradalmi bizottság elnökének a nevére távirat érkezett V. I. Lenintől: „Az összes aranyat – az Omszkban található is hozzávéve – két szerelvénnel, megfelelő katonai őrizettel sürgősen el kell juttatni Kazanyba, a kormányzósági kincstár számára”.

A szibériai forradalmi bizottság úgy ítélte meg, hogy a Zalka Máté vezette internacionalista zászlóalj megbízhatóan látja el a védelmet, ezért nem váltotta le őket. Így a magyar internacionalisták kísérték a szerelvényt Kazanyig, ahová május 3-án érkezett meg.

Oroszország aranykészlete – habár nem teljes egészében, hiszen Kolcsak ezzel az arannyal fizetett nyugati szövetségeseinek fegyverzetpótlásaiért – visszakérült ugyanazokba a kazamatákba, ahonnan a fehérgárdisták szállították el 1918 nyarán.

Amikor tájékoztatták Lenint, ő ezt mondta: „Jól van, most már lesz mivel kereskednünk Európával”.

- Az „aranszerelvény” eposza ezzel befejeződött. Zalka Máté Kazanyból az éppen akkor megnyíló lengyel frontra került. A fehér lengyelek és a petljuristák ugyanis április 25-én indítottak támadást ellenük. Ezen a fronton volt zászlóaljparancsnok Zalka Máté.

De a legendák az „aranszerelvényről” és Zalkáról nem halnak ki, sőt újabb színekkel, részletekkel gazdagodnak. Két ilyen történetet lehet találni M. Tyihomirovnál és Karl Grünbergnél is. Az egyik szerint Zalka Mátét Lenin elvtárs Kazanyból magához rendelte Moszkvába. Szívélyesen megölelte a dicső vörös magyar parancsnokot, köszönetét fejezte ki az „aranszerelvény” megmentéséért és a következő szavak kíséretében mutatta be őt *Dzserszinszkijnek*: „Imc, aki megmentette a köztársaság aranykészetét!”

A másik legenda szerint Zalka Máténak jutalomként felajánlották a megmentett arany egy részét, de ő erről természetesen lemondott. Zalka Máté önéletrajzában minderről egy szó sincs, de az „aranszerelvény” biztosításáért kitüntetésben részesült, amelyet az önéletrajzában is megemlít és amelyről részletesen szólunk.

1920. április 8-án – egy hónappal, az „aranszerelvény” Kazanyba érkezése előtt – a Központi Katonai Tanács dekrétuma jóváhagyott egy, a „Forradalom Fegyveres Szolgálatáért” elnevezésű kitüntetést, amelynek aranyozott szegegyű medálját katonai vörös zászló díszítette. A dekrétum első pontjában, a következők olvashatók: „Ezt a kitüntetést a hadparancsnokság kizárólag kiemelkedő katonai érdemekért ítélheti oda”. Ebben a magas elismerésben mindössze 21-en részesültek – többek között a polgárháború olyan hősei, mint *Frunze, Bugyonnij, Vorosilov, Tubacsevszkij*. Ez is mutatja, hogy milyen nagyra értékelte a szovjethatalom Zalka Máté szolgálatait: mivelhogy ő is megkapta ezt a kitüntetést.

Zalka Máté más elismerést is kapott: a fehér lengyelek elleni harcokért és Perekop bevételéért katonai Vörös Zászló-rendet. Ugyanebben az évben, 1920-ban Zalka Máté elérkezettnek vélte az időt arra, hogy kommunistának nevezék, és belépett a pártba.

1921-ben, egy csekista lovasszázad parancsnokaként vívott kemény csatákat a mahnoista bandákkal, s ekkor még csak 25 éves volt. Ezt követően még 14 évet élt, gyengéd szerelmet táplált egy orosz asszony iránt, örömmel és sokat írt és második hazára talált, amelyért harcolt és vérért hullatta.

De az igazságszerető internacionalistát szíve a távoli Spanyolországba szólította, ahol Lukács tábornok néven vezette a 12. nemzetközi brigádod. Zalka Máté 1937. június 12-én halt meg Hueszka alatt.

Sok legenda született róla mind Spanyolországban mind a Szovjetunióban, még halálát követően is. Zalka Máté tovább él az emberek emlékezetében, valóságos tetteiben és a róla szóló legendákban. Ismert a neve a Szovjetunióban, Spanyolországban, amelynek szabadságáért életét áldozta és természetesen a népi Magyarországon, amelynek fia volt és maradt örökre.

Fordította: Csongrády Béla–Szabados László